

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

8 Præcepta Decalogi sintne dispensabili, an non.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

quid ceremoniale commiseretur, vel commune præceptum morale ad aliquid peculiare speciem applicatur, tunc operæpretium fuit rationem illius subnectere. Ob id que cū primo præcepto eliminaverit Deus alienos deos omnemque proteripserit idolorum sculpturam & ceremoniam, concedens fuit, ut rationem subiungeret, dicens, Ego n. sum Dominus Deus tuus. Et pariter in tertio, ubi morale præceptum sibi servituti ad requiem Sabbathi contraxerit, necessarium fuit rationem subdere, quod tali. die a mundi structura requieverit. Tertium argumentum adiectum est ad explorandū, cur non omnibus præceptis sua proposita sint premia, quando quidem sua singulis debentur? Ad quod pari modo respondetur, quod in quibus res ipsa per se lucescit, non opus erat premia adhibere, sed ubi res latet. In præceptis autem negativis secunda tabula manifestum est, quod qui ab iniurijs inferendis se cohibet, supplicia cauet, quæ in propatulo est malefactoribus decerni. At vero dum nō solum cauere mala iubemur, sed bona etiam facere, quia nativum nobis est nihil nisi intuitu præmii & commodi agere) opus fuit, ut ibi nulla utilitas apparebar, vel commodum impediendi videbatur, id Deus nobis exprimeret. honorandis autem parentibus nullum videbatur nō bis emolumentum agri propterea quod eū in recessu sint vitæ. potius videntur nobis impedimento esse suis fruendi nobis. Hac ergo de causa præcipiens nobis honorare parentes, non satis duxit in memoriam nobis reuocare iuseptā generationis & educationis beneficia, sed novum quoque, seculare præmii pollicens est. Ut is, inquit, longævis super terram. Et habet præmii hoc energie plurimum. Nam cum vitam a parentibus recipiamus, debemus eis suam sustentare & prolatare. Quare qui obedientiam eisdem non rependit, eisdem punitur breuitate vitæ, quam parentibus vel imprecatur, vel molestijs fangat. Pari modo quia primo præcepto quo homines a cultu deorum arcantur, videri poterant beneficijs orbari, que falsi dij apparent hominibus impertiri, subiungit præmii, dicens se facere misericordiam in milla, his qui ipsum diligunt, & custodiunt præcepta eius. Similiter ad quartum respondetur de poena, quod cum non sit eius comminatio necessaria, ut Ethic. 10. auctor est Arist. nisi ubi pro-

clivior est ad malum pronitas, in illis peculiariter apponi debuit poena, in quibus patentior est præcipitatio in culpa. Et quia tum ob consuetudinem cum gentilibus promi erant Hebraei ad idololatriam, tum etiam propter effrenatam iurandi consuetudinem erant quoque; ad per iuria proni, primo tertioque. præceptis annexa fuit supplicij comminatio. Ac denique ad quintum respondetur, quod cū præceptum Sabbathi in memoriam statutum sit celeberrimi beneficij creationis peculiariter sub illa forma positum est, Memento ut diem Sabbathi sanctifices. Vel forte, quod illa determinatio singularis dici non erat de iure nature, sed ceremoniam eidem iuri superaddita, atq. ademerat ne facilius quam moralia, memoria decideret.

ARTICVLVS VIII.

Utrum præcepta Decalogi sint dispensabilia.

Post hæc examinare superest Decalogi vim, utrum super aliquo eius præcepto sit possibilis dispensatio? Et arguitur a parte affirmatiua: Si non essent mandata Decalogi dispensabilia, maxime quia sunt de iure nature, artamen (vt s. Ethic. cap. 7 auctor est Arist.) nonnulla sunt de iure nature que variari possunt, ac perinde sunt dispensabilia. Secundo: Sicut legislatori hu. anus se habet ad suas leges, sic & Deus: humanus aut princeps super suis dispensare potest, ergo & in suis Deus, eo præsertim q. Apostolus 2. Corinth. 2. tanquam Dei dispensator ait: Nam & ego si quid donauit, propter vos donauit in persona Christi. Unde fit non solum Deum, verum & eius prælatos posse in diuinis legibus dispensare. Tertio: In Decalogo veritū est homicidium, sed in hoc præcepto dispensat iudex malefactorum vindex: Dispensauitque Deus cum Abraham ut charissimum filium immolaret. Et cum Samsonē Iudic. 10. ut sese cū Philistæis occideret. Et cum Eleazaro. 1. Machab. 6. qui ab Elephantem quem occidit, oppressus occubuit. Subinde eruantur argumenta de fornicatione & de furto. Permisit enim, quim vero præcepit Osee ut uxorem, fornicato, de lust. & Iur. H. cariam

Primū arg a parte affirmatiua. Aristot.

Arg. 2.

Paulus.

Arg. 3.

SOTO de iure Legibus Dile 13

Prima dubitatio. Solutio.

Ad secundam dubitatio.

Ad quartam dubitatio.

cariam acciperat, & filijs Israël vt Aegyptio-
rum vasa furtiuerent: ergo huiusmodi pre-
cepta dispensabilia sunt. Quarto arguitur
Connubium inter fratres iure natura
prohibitum est, super quo nihilominus in-
strumento veteri legitur dispensatum, vt
inter Adæ filios vsus venisse certum est, &
inter Abraham & Saram perquam proba-
bile. Denique quinto arguitur: Obserua-
tio Sabbathi est vnum præceptorum De-
calogi, idemq; Iudæis sanctissimum, sed in hoc
fuit cum Machabæis olim dispensatum,
Sic. legitur lib. 1. cap. 2. Et cogitauerunt
in die illa dicentes. Omnis quicumque
venerit ad nos in bello in die Sabbat-
horum, pugnemus aduersus eum ergo præ-
cepta Decalogi, sunt dispensabilia. Contra-
rium perhibetur apud Isaiam testimonium,
ca. 24. vbi quidam id eo reprehenduntur
quod mutauerunt ius & dissipauerunt fæ-
dus sempiternum, quod de illo potissimum
iure intelligitur, quod in Decalogo conti-
netur.

Questio est inter eas, quæ de Decalogo
disputantur, seu digna, vt pote per quam
constat quanta sit eius auctoritas. Et enim
sentus eius non est hic tantum, vtum ho-
mo aliquis auctoritatem habeat super hu-
iusmodi præceptis dispensandi, sensus. n.
hic nemini in dubium cadere potest,
quippe cum publica confessio sit, neque
penes summum Pontificem talem esse or-
dinariam potestatem, quia inferior superio-
ris leges mutare nequit, ac multo minime
naturales, quæ in nostris sunt pectoribus
impressæ. At dubium est, vtum simpliciter
eo sint vtiq; indispensabilia, vt neque ab ip-
so Deo per eius absolutam potestatem fieri
talis possit dispensatio. Vbi est postre-
mo artic. superioris libri recolendum di-
scrimen est inter tria hæc, legem inter-
pretari, & in lege dispensare quod nihil
aliud est, quam manere in genere eius
ratione, & vigore, eandem in particu-
lari casu, certisq; personis relaxare. De
hoc ergo questionis intellectu tres, vt ple-
runque solet versantur opiniones, duæ
scilicet extremæ, & vna media. Prima
per vnum extremum opinio est Ocham.

Argu. 4

Argu. 5

Isaias.

Questio
nis sen-
sus.

Triples
opinio-
ne de q-
stione.
Prima
opinio
Ocham.

tra illa operari. Quin vero ait Deum esse
solo posse in nostra voluntate sui ipsius o-
dium ingignere, & nobis quoque, vt
odio eum prosequamur, præcipere. Et
vtrouque modo faceret idem odium esse lau-
dabile. Neque vero tam insignia dogma-
ta aliter quam ex suo familiari Achille sibi
habet persuase, videlicet. Quidquid non
implicat contradictionem, Deus potest
facere, secundum illud Angeli, Lucæ pri-
mo, Non erit impossibile apud Deum om-
ne verbum, hæc autem, inquit, nullam im-
plicant. Ad vero opinio hæc adeo se aper-
te rationi aduersam obicit ac subinde ab-
surdam, vt si repulsiu facilissima. In primis ar-
ticulus Patiensis eos condemnat, qui as-
firmarunt posse quemquam per odium
Dei mereri. Neque eiusmodi articulus il-
lam glossam admittit, vt intelligantur
de potentia Dei ordinaria. Nam de illa
nulla ynquam potuit esse controversia, ar-
ticulus autem non est definitus nisi ad ali-
quam dirimendam. Sed præter articulum
arguitur. Illud in primis Nominalium axi-
oma, Quidquid non implicat contradic-
tionem, Deus potest facere, perperam a non-
nullis illorum defenditur. Nam si intel-
ligatur quod quidquid non aperte duas cō-
tradictorias intulerit Deas facere possit, fal-
sum est. Negant. n. idem ipsi duas inde
colligi contradictorias, quod si homo equus,
& tamen id Deus non potest facere. Ne-
que vero Angelicus sensus alius fuit quam
quod quidquid Deus pollicetur, seu quod
quidquid factibile sit, Deus potest per-
ficere. Hoc nanque dicitur Dei verbum,
vt pote qui dicendo operatur. Secundo ar-
guitur. Id te vera dicitur implicare contra-
dictionem, quod supposita natura vnus
partis contradictionis, ex concessis insert
alteram, Et quia immutabilis natura ra-
tionalis animalis est, non esse hincibilem,
si concederetur Deum facere posse homi-
nem esse equum, esset hincibilis. Ad pro-
positum ergo, Deum odio haberi, tam in-
trinseca ratione est malum, pura sempiternæ
eius legi absolum, quam est intrinse-
cum hominem esse rōnalem, ergo tam re-
pugnat, id esse licitum, q̄ hominē esse, eū-
demq; irrationale. Atque adeo repugnat,
Deum odiū sui vel efficere vel præcipere. At
quo res perspectius deprehendat, fac, vt bi
gratia virū iustū iussu Dei en ipsū odio ha-
bere, sequeret tunc simul esse in eius gratia
a. que

Rō vob
gatis Oc
cham.

Articu-
lus Pat-
iensis.

Prima
rō aduer-
sus prio-
rē opū.

Secūda
ratio.

T
op
Th
Al
P
con

Sec
con

atque in eiusdem inimicitia, qua nulla esse potest aperiior contradictio. Nam quod permaneat in eius amicitia, palam est, postquam nihil aliud facit, quam eius obsequii voluntati. Quod autem sit pariter inimicus docet eius odium, quo Deum prosequitur. Nam hoc negare naturam ipsius actus cum amicitia ab amore dicitur. Itē Deus seipsum odisse non potest. Quis nanque intellectus contrarium capere posset? Et tamen tota ratio repugnantia est quod odium Dei adeo habet innatam malitiam, ut nulla recte voluntate possit illud optati: ergo similis repugnantia est, ut Deus idem alteri præcipiat, et iter enim præcipere ut alter faciat secundum suam regulam & voluntatem, & simul faciat contra. Nam quid aduersantius esse potest diuina regula, quam summam bonitatem odio haberi? Negatur ergo hoc non implicare contradictionem Est igitur secunda opinio Scoti 3. Sententiarum, dist. 17. non quidem tam extrema, sed medio incedens modo, ait quippe Bisariam quippiam esse iuris naturæ. Vno modo tanquam principium practicum ex terminis notum, vel conclusionem quæ inde sit, necessario consequens. Alii eius scholares in duos distinguunt hos gradus, sed tamen eorum præceptor pro eodē ducit ambos quantum ad rationem dispensationis. Et in talibus inquit, quæ strictissima sunt de lege naturæ, nulla esse potest dispensatio. Alia vero sunt quæ neque principia existunt necessaria, neque conclusiones inde necessario illatae, atque adeo neque necessariam habent connexionem ad consecutionem vltimi finis. Secundum eius asseritum est: Præcepta secundæ tabulæ sunt illius secundi ordinis, ob idque sunt per diuinam auctoritatem dispensabilia, præcepta vero primæ tabulæ sunt prioris ordinis quæ ideo dispensari neque a Deo ipso valent. Tercia nihilominus opinio est S. Tho. loco præfati, eademque fuit Aristod. libr. 3. tra. 7. q. 5. & antiquorum, secundum quæ statuuntur duæ conclusiones quibus soluitur q. prior est: Vniuersa præcepta Decalogi tam secundæ quam primæ tabulæ sunt prius indispensabilia, vsque adeo, ut neque Deus possit super illa dispensare. Hæc enim plana mens est S. Tho. ut tum toto articulo, tum clare in solutione secundi patet. Alias quæstio non esset digna tanta disputatione. Posterior conclusio. Alia præcepta quæ

extra Decalogum vagantur, neque in ipso implicite continentur, etiam si sint iuris naturæ, nihil vetat quominus sint dispensabilia. De niq. neq. vlla principia, neque conclusiones primi, secundi, aut tertij gradus, qui supra artic. 1. sunt designati, vllam dispensationem admittunt. Illa vero præcepta quæ intrinsece non continent rationem ipsam iustitiæ, sed speciales modos ipsam seruandi, dispensari possunt, pura illa quæ in Decalogo neque explicite sunt neque implicite, ut infra luculentius liquebit. Quarta, si vis, opinio est Durandi in 1. Sent. dist. 47. q. 4. qui tenet quartum duntaxat & quintum præceptum esse dispensabilia. Cuius hallucinationem infra reprobabimus. Prostantur ergo amba conclusiones S. Thom. ista bimembri ratione. In illis præceptis, ut art. vlt. primi libri monstrauimus, facti est dispensatio, per quæ si tali casu ad litteram seruarentur, obuiaretur intentioni legislatoris, sed per nullum preceptorum Decalogi vllò vnquam casu & ratione potest intentioni Dei obuiari, quin vero quotiescunque contra præceptum fieret, contradiceretur eidem intentioni, ergo nullatenus eorum dispensatio est licita. Maior vsque adeo nota est, ut neque aduersariis ipsis sit dubia, sed probatur minor, de qua est controversia. Intentio legislatoris præcipue, tanquam in finem, fertur in bonum commune, hoc enim est ab eius intentione inseparabile. Deinde respicit ordinem iustitiæ & virtutis, quæ media sunt assequendi tenendiq. eundem finem. Igitur quando præcepta per se intrinsece continent eandem ipsam rationem & consecutionem bonis communis, vel ordinem ipsum iustitiæ ad idem bonum, eadem subinde præcepta per se intrinseca ratione sic continent legislatoris intentionem, ut non sit ab ipsis se mouibilibus, atq. adeo nec sint dispensabilia, quia nunquam contingere potest ut facere contra illa non aduerteretur intentioni legislatoris. Exempla rem ipsam patefaciunt, si iussio legis reipublicæ esset hæc. Nemo destructor sit labefactorque Reipublicæ vel hæc. Nullus iniuste agat, profecto rationi intrinsece & naturæ talium legum repugnat et dispensatio, implicatio enim est contradictionis, licere cuiquam iniuste agere, aut bonum commune impugnare, ad cuius custodiam omnes leges referuntur. Si autem lex diceret, Nemo fores vidis (dum obfessa est) pädar,

Prima probō vtriusq. conclusionis.

SOTO
de iure
Legibus
3
Dist
15

Ad art
113
114
115
116

Rō vlt
gariō
cham.

Articu
lus qui
fientis.

Prima
rōndat
sus pro
rē opū

Secūda
ratio.

Tertia
opin. S.
Tho.
Aluissio.
Prima
conclu.

Secūda
conclu.

quia hoc non est salus ipsa reipublice sed modus ipsam seruandi nulla esset, repugnans ut aliqua de causa fieret dispensatio, puta dum fugiens dux se illuc vellet recipere. Precepta autem Decalogi sunt prioris ordinis. Nam precepta prioris tabule inarum ordinem habent: ad bonum commune, quod est Deus, precepta vero secundae, ad bonum commune hominum, ut scilicet nemini iniuria fiat, sed cuique ius seruetur suum, quod licet non sit tam perfectum, & nihilominus tam intrinsece bonum, quam quod debetur Deo, immo cum rationem ipsam iustitiae expresse contineat in Deum ipsum intime refert, Qui enim dicit, Non furtum facies, idem dicit quod, Non iniuste, aut illicite, aut male facies. Sic enim vti ait S. Thom. intelligenda sunt precepta Decalogi. Atque in hoc allucinatus est salua eius exstimationem, Doctor subtilis discriminans quantum ad hoc inter precepta primae ac secundae tabulae. Secundo quo rationis vis luculentius pandatur, arguitur sic. Hoc quod est adulterium facere, quod est in Decalogo, & mentiri aut fornicari, quae implicite illic latitant (nam de ambobus intelligitur prior conclusio) tam intrinsece mala sunt (ut de odio Dei proxime arguebamus) quam est homini esse rationalem, ergo natura suae iustitia repugnare prohibitas. Deus autem dispensare nequit nisi ubi aliqua est ratio aequi & boni, ergo in his dispensare non potest, aut (quo temperantius loquamur) dispensabilia non sunt, perinde atque homo non est factibilis irrationalis. Et hoc est quod Sanctus Thomas, cogitabat, dum dixit huiusmodi precepta per se continere rationem communis boni atque adeo intentionem legislatoris. Nam naturale est Deo, nihil nisi bonum velle, & naturale est huic, quod est furari aut mentiri, esse malum. Atqui ut opposita iuxta se posita fulgentius elucefcant, probatur secunda conclusio. Illa precepta quae non per se continent bonum commune, quod est legis finis, s. d. medium aliquod, puta ordinem iustitiae ad ipsius consequentiam, possunt, quandoq. deficere ab intentione eiusdem boni communis, ergo tunc eorum dispensatio nihil eidem fini officeret, essentq. subinde dispensabilia. Exempli gratia. Lex ad seruandum fidelitatis bonum, est, ut reddatur depositum, nihilominus dum Vesano, domino suum gla-

dium denegas, non vtiq. eidem fini aduersaris, sicut in exemplo nuperime posito patet de aperienda obfessa vrbis contra legis verba. Et pariter si lex sit, ut ciues per vices excubias iustincant, dispensare iusta de causa cum aliquo, non est contra commune bonum. Praeterea, ad eandem conclusionem arguitur argumento e' uisdem Scoti, quod se vera minime soluit. Precepta secundae tabulae omnia secundum Paulum ad Ro. 5. includuntur in illo precepto Diliges proximum tuum sicut teipsum, dilectio autem proximi sequitur ex precepto dilectionis Dei. Nam ut ait Ioannes Si hominem quem vides, non diligis, Deum quem non vides, quomodo potes diligere? Preceptum autem dilectionis Dei ut Scotus fatef, est indispensabile, ergo & preceptum dilectionis proximi, atq. adeo precepta secundae tabulae. Ad hoc arg. praetermissis aliis solutionibus respondet Scotus distinguendo de dilectione proximi, enim dilectio, qua tenemur, inquit, velle proximo, ut Deum diligat, sequitur ex dilectione Dei. Nam qui vere diligit Deum, omnes velle debet ut eundem ipsiur diligant, ac perinde dilectio haec proximi indispensable est. At tamen dilectio, inquit, qua proximo volo temporalem vitam & honorem temporaliaq. bona & immaculatum ahortu & similia, non sequi necessario ex dilectione Dei, neq. haec connexionem necessariam ad consequentiam ipsius vltimi finis. Quia propter dispensare Deus necum potest ut occidendo, furando, inhorando parentes, & c. non peccet, imo assequat vltimum ipsu sine. Contra solutionem autem est argum. ex contrariis principiis ortum. Dilectio n. proximi, quae est de iure naturae, est illa, quae ex dilectione Dei sequitur, qui est auctor institutorq. naturae, haec autem non solum est illa, quae ei volumus ut Deum diligat, nam haec plus habet dilectionis ipsius Dei, Sed illa quoque quae illi cupimus, bona naturalia, quae ad mutuum vicariumque amoris, pertinent. Equis enim dicit non aliud nobis precepisse naturam, ac Deum ipsum, quam ut ipsum diligeremus? Imo vero cum omnes simus factura Dei, sic nos conglutinavit, ut inter nos ipsos custodimus iustitiam ac fidem, vnde Ioannes. Qui viderit fratrem suum necesse habere, & clausit viscera sua quomodo charitas Dei manet in illo Respondetur ergo Scoto quod haec dilectio proximi necessarium habet

Secunda ratio.

Probatio peculiaris secundae conclusionis.

Altera ratio ad eundem Paulus.

Solutio Scoti.

Contra rationem.

Ratio ad Scotum.

habet inperabilemque iustitiam, ac proinde tanquam ex dilectione Dei necessario consequens necessariam habet connexionem ad consequentem ultimam finem. Quare perinde esset Deum dispensare in homicidio, aut furto, atque si dispensaret, ut iustitia ipsa iuste perturbaretur, quod est contradictionis implicatio. Ac per idem soluitur aliud Scoticum argumentum, nempe quod si præcepta secundæ tabule non essent dispensabilia, sequeretur, quod Deus necessario aliquid extra se vellet, sic ut non posset velle contrarium, ut puta honorare parentes, & nequis bona aliena furaretur, &c. Respondetur inquam per distinctionem quod Deum extra se quidpiam velle, stat dupliciter, Vno modo velle existentiam illius rei, & hoc modo nihil necessario extra se vult, quia vniuersa libertatem condidit tum etiam sustinet ac seruat. Alio modo ut velle connexionem extremorum. Atque hoc pacto necessario fatendum Philo sophis est, aliqua necessario velle, puta cuncta illa, quæ sunt perpetua veritatis, ut hominem esse animal rationale, & uti, aut Augustinus quatuor & tria, esse septem, quæ quidem, etiam, si mundus non fuisset nec res existerent, vera essent. Hoc ergo pacto, non est occidendum, non est furandum, non est machandam, &c. necessaria sunt diuinae voluntatis obiecta, quia perpetua veritatis. Horum ergo contraria neque præcipere potest, neque permittere, ut iuste fiant. Quod Scotus ipse necessitate compellitur concedere habet de primis principijs naturæ qui ipse agnouit esse indispensabilia, ut, Id aliis faciendum, quod sibi homo vult fieri, & de dilectione, qua homines Deum diligunt quæ res creata est, ex quam sequuntur præcepta primæ tabule, quæ ipse indispensabilia fatetur.

Et per hæc soluitur argumenta in contrarium. Ad primum recipiendum, quod Aristoteli loco citato loquitur de iusto naturali, quod non includit finem ipsius ordinemque iustitiæ, sed determinatum modum ipsam seruandi. Exempli gratia, quod fides ciuibus seruanda sit adeo est intrinsece bonum ut in ipsum nulla cadat dispensatio. Quod vero hoc vel illo modo seruetur variari potest ac super ipso dispensari. Quia ratione furioso non est reddendus suus gladius, quoniam per hoc non peruerit humana fides. Ad secundum re-

spondetur, latam esse dicitur iam inter humanum legislatorem & Deum, nam leges humanæ non habent intrinsecam naturamque a natura iustitiæ, sed sunt bona, quia per legem posita, & mala quia verita, ob id que etiam si in aliquo casu relaxentur non peruertitur finis. Vt si die per Ecclesiam verita non ieiunet, aut si fur iusta de causa non suspendatur. Et pariter Deus potest dispensare in suis legibus posituis. Potest in quemlibet a præcepto baptismi abolerere & a præceptis aliorum sacramentorum. Ac per inde potuit super omnibus ceremonialibus & iudicialibus antiquis dispensare, sed tamen præceptis naturalibus, quæ innatam habet iustitiæ, repugnat ex parte rei dispensatio. Et ideo quia ipse est ipsissima iustitia, si super ipsis dispensaret, se ipsum negaret, eo quod ordinem iustitiæ subuertere, & tamen, ut 2. Tim. 2. ait Paulus, Deus fidelis est, qui se ipsum negare non potest. Tertium autem argumentum est, quod rem pressius vrger, videtur. n. Deum homicidium Abrahæ, & filij Israel ut Aegyptios deprædarentur, & Osæ fornicationem præcepisse. Et iudex præcipit malefactorum occidere. Ad hæc ergo Caietanus distinguens respondet, nempe quod præcepta Decalogi secundum ordinem iustitiæ, quem continent, sunt indispensabilia. At vero secundum applicationem ad aliquem singularem actum sunt per Deum dispensabilia. Illa tamen, inquit, dispensatio non est præcepti relaxatio, sed est facere, quod iste actus non sit homicidium. uidelicet dicitur præcipit Abrahæ, ut filium immolaret, non relaxauit naturæ ius, veluti cum Papa dispensat in ieiunio, suam relaxat legem in tali casu, sed fecit ut ille actus non esset homicidium, propterea quod a supræmo auctoritate iubeatur, sine quam fuisset homicidium. Nam homicidium non quancunque occasione significat, sed iniustitiam. Ratio autem hæc obscura est & lubrica, quæ subinde videtur principium petere. Primum. n. dicere, quod præceptum non est dispensabile in quantum includit ordinem iustitiæ, nihil aliud sonat quàm si dicas, Non est dispensabile permanens contra iustitiæ, sed quod ait loco citato Duran. contra eum, id est non potest Deus præcipere aut permittere, ut iuste fiant mala dum mala sunt in sensu composito. Quod quidem cum nullatenus si dubitabit, nihil ad-

Ad secundum arg.

Ad tertium arg.

Caietani solutio.

Solutio Caietani obscura.

NOTO
diure
Legibus
Dile
13

re atinet. Dubitatio autem solum est vtrū hoc quod est accipere alienum inuito Domino, aut hominem occidere, qualiter id natura negat, possit permissione Dei fieri licitum? Et rēdere quod est dispensabile per applicationem ad singularem actum, est principium petere, nisi lucidus explanetur. Ne ergo rem offuscatus obnubilemus hęc vna distinctio mediate audienda est, quam nemo ut arbitror, qui perspexisset, potuisset, neque Scotus ipse sententiam nostram inficiari. Deus inquam, duas habet potestates in vniuersum orbem, vnam, quę iure creationis est Dominus, non solum bonorum omnium exterorum, verum & corporum & ipsius etiam humane vitę, & Angelorum quos tanquam sua opificia in nihilū redigere potest, Altera vero est, quod est legislator atque adeo vniuersalis omnium iudex. Et charitatis causa opus est alteram ab altera seorsum considerare. Hoc supposito dicimus, quod si non esset rerum Dominus sed tantum legislator & iudex neuiquam posset dispensare, vt quis rem alienam inuito Domino, si innocens esset licite usurparet, quia hoc adeo est intime iniquum, vt fieri iuste nequeat. At vero quia est Dominus, potest cuiuscunque rem alteri tradere ipso inuito. Quod quidem nullam habet dispensationis rationem. Cum namque rem tuam alteri tradis, non dispensas in furto, quia capiens non furatur. Et si pater vestem paruuli filij eo inuito traderet amico, non dispensat in furto, licet inuitus filiolus expolietur, quia pater est verus Dominus, sicut neque prelati meus dispensaret in furto, si me uel infans vel inuito facultatem alteri faceret capiendi meos libros. Pari ergo modo licet Deus vasa Aegyptiorum tanquam Dñs tradidisset Hebrais, eisdemque postea terram promissam, neuiquam dispensasset in furto. neque illud esset furum, nam licet peculiare Domini inuiti fuisset priuati, a supremo tamē Domino fasset facta donatio. Idque inde confirmatur, quod licet per impossibile Deus non fuisset legislator neque ulla in leges potestate fungeretur, legitima fuisset usurpatio illa, quod testimonium est nihil illic dispensationis interuenisse. Locutus tamen sum hic sub conditione, quoniam Deus in traditionibus illis non absoluta potestate domini vsus est, sed legitima iudicis auctoritate. Nam quoniam de laboribus quos

Aegyptiis Hebraei impenderat nullam recipissent mercedem, iusto iudicio illam eis Deus persoluit. Et, vt legitur Deute. 9. propter execranda Chanancorum scelera, pepulit eos suis sedibus, in quas Israelitas induxit. Et quando iudex e riminosum licet inuitum suis bonis priuati, neuiquam in furto dispensat, prohibitione enim illa furandi solum interdicitur id, quod vsu natura vetat, nempe innocentem inuitum auctoritate priuati suis bonis nudare, vt q. 3. li. 5. Patebit. Pari modo Deus tanquā corporum Dominus non tanquam legislator potuit meretricis facultatem facere Osee, vt illa vteretur etiam inuita. Nam licet consensus particularis iure ordinario requiratur ad matrimonium, tamen vbi Deus duos reuocantes coniungeret, tam legitima esset coitio, immo multo magis, quam si ipsi consentirent. Tametsi, neque illic Deus creandus est absoluta potestate vsus sed quę omnia disponat suauiter, forsitan conciliauit amborum animos, vt in matrimonium consentirent. Sed in hoc sensu iustus est Osee facere filios fornicationis quod illius iustus est suscipere prolem, quę tunc fornicaria erat Nam etiamsi nullum aliud fuisset per particulares consensus matrimonium, concessio Dei, quia Dominus est corporum, facta esset ut copula illa non fuisset fornicaria. Similiter ergo dicendum est de historia Abrahę, iubens namque ei Deus immolandum filium, neuiquam in homicidio dispensauit, quia si non esset nisi legislator, id neuiquam potuisset facere sed quia est Dominus vitę, potuit illam tradere in potestatem Abrahę sicuti pecoris Dominus potest eius vitam cui voluerit, concedere. Atque hac ratione illic non fuit homicidium, quia, vt dictum est de prohibitione furti, interdicto homicidii solum prohibetur id quod lex naturalis abhorret. Quare cum iudex tradit reum carnifici, non dispensat in homicidio? quia prohibitio non extenditur ad occasionem illam, immo illam precipit Sicuti neque est dispensatio quod quisque inculpara tutela inuaforem interficiat, quia id natura non vetat. Vnde si homo esset Dominus vitę suę sicut suę pecudis citra dispensationem posset alteri facere facultatem, vt se occideret. Et quia isto modo Deus est Dominus, citra dispensationem potuit filium patri tradere iugulandum.

Deus
duas ha
bet pote
states.

Aegypti
ii.

Deus le
gitima
iudicis
auctori
tate vsus
est vasa
Aegypti
torum

Hebraei
tradidit

Osee.

Cedi
Auctor
Dei co
ciliauit
animos
Osee &
multum
fornica
tio, vti
monia
confer
tione.

Abrahę

matri di-
cite pos-
sent cõ-
nubio
Adquin-
tũ arg.

& filia fieret superstitis, non prorsus probabilitate caret, quin possent connubio iungi: Deniq. ad quintum S. I. ho. nihil aliud ridet, quam quod illa Machabæorum cogitatio in Sabbatho pugnadi non fuit dispelatio, sed *trinitas* de qua supraloquuti sumus, non enim tenemur festum seruare cum morti periculo, vt Matth. 12. Christus non docuit nempe quod opera charitatis diem festum non uiolant. Haud tamẽ rei satis uidentur facere. Quidquid. n. hoc precepto continetur, nempe cessare a seruilii opere, & adire sacra dispensationem recipi, non solum quæ a Deo fiat, uerum quæ pot. etiam facere Ecclesia. Qua ratione, ut superius uidimus. Ithychius non adnumerat hoc in Decalogo, tanquam ius naturæ. De hoc autem quaestione proxima, art. 3.

transgressor, ac perinde reus esset pene legis, consequens tamen inde constat esse falsum, quod ob id lex comminatur penam, vt eius metu custodiatur, & sic ciues consuetudine habitum generent.

Ad intelligentiam huius quaestionis discernendus primũ est modus uirtutis, de quo hic agitur a modo charitatis, de quo in subsequenti articulo. Charitas enim est habitus infusus gratiæ gratum facientis in diuiduus comes, habitus autẽ uirtutis esse potest acquisitus ac informis, nõ ergo hic quaeritur utrum ad satisfaciendũ precepto requiratur habitus gratiæ, sed utrum regatur ut operetur homo ex habitu saltem informi? Secũdo meminisse oportet trium conditionum quas Arist. 2. Ethic. c. 4. in studio requirit, quæ sunt. Vt sciens facias. Deinde eligens propter hoc, puta ex electione in ordine ad finem. Et tertio, ut si mo ac immutabili animo id eligat. In doct. n. quidã in duo dissecant. Eligens, & Propter hoc. Nã sine coniunctione unica est conditio eligere propter uirtutis finem. Atque hæc similitra, non sunt tres, sed vnus uirtutis modus, una. n. deficiente deficit modus. His ergo præhabitis perfectis notandum est, quod modus iste uirtutis, vt tres habet partes, ita tria differentia consideratur a diuina lege & humana. Nam partim ab vtraque petenditur, partim uero a sola diuina non autem ab humana, sed partim ab vtraque illarum. Ea propter tribus cõclusionibus ad quaestionem respondetur. Prima est, Scientiam, quæ prima pars est modi uirtutis, tam humana, quam diuina respicit ac iudicat. Quod enim quis ignorans facit, id nõ simpliciter uolens facit. Quocirca ignorantia vtroque iudicio tam diuino quam humano culpam, vel in totum, vel in partem excusat. Secunda conclusio. Illa conditio secunda ut opus fiat ex electione propter finem; non quidẽ ab humana lege, sed tamẽ a diuina consideratur. Radix autẽ huius discriminis est distantia cognitionis humane a diuina. Enimvero lex qualibet, vt supra dictũ est. & 10. Ethic. c. 9. Aristot. meminit, poena metu ad custodiam urget, panã autem legislator a nemine exigere potest, nisi de illa re, quæ in suam potest uenire notitia. Nam de alijs iudicare non ualet, homines autẽ, ut 1. Reg. 16. legi.

Sensus
gõnister
plicat.

Tres cõ-
ditiones
requiritur
in studio
dolo,
ex
Aristot.

Prima
conclu-
sio.

Secũdo
conclu-
sio.

Rõ cõ-
clõnã.

ARTICVLVS IX.

Primũ
arg. a p-
te affir-
matiuã.

Utrum modus charitatis cadat sub precepto.

Post hæc quæ de preceptorum firmitate dicta sunt, consequitur, ut videamus de eorum ui obligandi, an. Uirtutis modus cadat sub precepto legis: Et arguitur a parte affirmatiua, Modus uirtutis est iuste quæ iusta sunt operati, iuxta illud Deut. 16. Iuste quæ iusta sunt, exequeris, atque eadem ratione strenue ac fortiter, quæ sunt fortitudinis & temperate, quæ sunt temperantie. Iuste autem, & strenue facere, non contingit sine uirtutis habitu, ergo talis modus cadit sub precepto. Secundo. Nihil magis ad vim attinet precepti, quam quo fertur legislatoris intentio, hic autem, vt 2. Ethic. ait Aristot. intendit studiosos efficere ciues, sed studiosus nemo est, quousq. habitum genuerit, ergo agere ex habitu cadit sub precepto. Tertio. Modus uirtutis est prompto leto que animo uirtutis officia prestare, hoc autem in Psal. 69. iubemur. Seruire Domino in lætitia. Et 1. Corint. 9. Non ex tristitia, hilarem enim datorẽ diligit Deus. ergo omnes isti modi cadunt sub precepto. In contrarium est argumentum, q. studiosus (vt modo dicebanus) nequit nisi habitu imbutus uirtutum munera digne perficere. Quapropter si hic modus uirtutis eaderet in preceptum, quicumque ab ista tali habitu legem impieret, efficeretur eius

Arg. 2.

Aristot.

Arg. 3.